

TITTMANN-NÉ BABJÁK TAMARA

Büntetőjogi Tanszék

Témavezető: dr. Ambrus István habil. egyetemi docens

DOI: <https://doi.org/10.56966/2024.11.Babjak>

A PÉNZMOSÁS ÉS A PÉNZMOSÁSSAL KAPCSOLATOS BEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG ELMULASZTÁSA MEGÁLLAPÍTÁSÁNAK PROBLÉMÁI A HAZAI BÍRÓI GYAKORLATI LEGÚJABB DÖNTÉSEI TÜKRÉBEN

Bevezetés

A pénzmosás – a terrorizmus finanszírozása és a fegyverek elterjedésének finanszírozása mellett – az egyik legnagyobb fenyegetést jelenti a társadalmak békés életére és a gazdaságok stabilitására. A pénzmosás gyakran kapcsolódik a korrupcióhoz, a szervezett bűnözéshez, az ember-, kábítószer- és fegyverkereskedelemhez, melyek aláássák a jogállamiságot és növelik a nemzeteken belüli és a nemzetek közötti gazdasági egyenlőtlenséget.

A pénzmosás során az elkövetők a büntetendő cselekmények elkövetéséből származó pénzt vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dolgot a pénzmosás szempontjából veszélyeztetett tevékenységekkel mossák tisztára.¹ A pénzmosás terjedése megállíthatatlannak tűnik, és a legutóbbi becslések szerint a világszerte tisztára mosott pénz mennyisége 500 milliárd dollár és 2 billió dollár között mozog, ami katasztrofális hatással van a világgazdaságra és a társadalomra, így minden társadalom érdeke hatékonyan fellépni az ellene irányuló küzdelemben. Bár vannak, akik megkérdőjelezzik ennek a becslésnek a pontosságát, hiszen ez például nem számol azzal, hogy az évről évre történő pénzmosások során felhalmozódott összegeket ismételten befektetik, így ismeretlen szorzóval kellene növelni minden évben a korábban megállapított összeg nagyságát, hiszen a bűnözésből származó pénz „gyümölcsét” is bele kellene kalkulálni a lineárisan felhalmozódó összegekbe.²

Ha hazai viszonylatban nézzük meg a pénzmosás eddigi gyakorlatát és így a jogerős ítéletek alakulását, akkor azonban szinte minden esetben vagyon elleni és költségvetést károsító bűncselekményekhez kapcsolódóan találhatunk elítéléseket, melyek legtöbbször az úgynevezett *money mule*-okhoz köthető és a tényleges elkövetők személyére – akik érdekében a pénzmozgások álltak – sokszor nem derült fény.³ Továbbra is nehézséget okoz a

¹ A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény (továbbiakban: Pmt.)

² Petrus C. Van Duyn, Jackie H. Harvey, Liliya Y. Gelemrova 2018. 7.

³ B/5010 A Magyar Köztársaság legfőbb ügyésének országgyűlési beszámolója az ügyészség 2022. évi tevékenységéről <https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2024. 06. 12.)

büntetőeljárások során az egyes elkövetők tudattartamának megállapítása és így a helyes büntetőjogi minősítés megállapítása, illetve hasonló vagy sokszor ugyanolyan tényeket is máshogy ítélnék meg a bíróságok.

A megítélésekkel kapcsolatos egyes problémákat jól jól jelzik azok a bírói döntések is, amelyek eredményeként a BH 2023. 210. eseti döntés született. Az alábbiakban röviden áttekintem a történeti háttérrel: mi volt a bírósági gyakorlat mielőtt az orgazdaság tényállása beolvadt a pénzmosás tényállásába⁴, majd bemutatom a fenti bírósági döntéssel ellentétes bírói döntéseket is.

Történeti visszatekintés

A ma ismert pénzmosás tényállása magában foglal olyan elkövetési magatartásokat is, amelyek egy része már a római jogban is büntetendő volt, így bizonyos vagyon elleni bűncselekményhez kapcsolódó orgazdaság, illetve a bűnpártolás. A római jogban például a lopás mellett, már a rablás esetén is büntették az abból származó dolog megvétélét, illetve elrejtését, majd a császári korban azt is, aki az ilyen cselekmények elkövetéséből származó dolgokat üzletszerűen átvette, elrejtette, vagy biztosította ezeket a javakat az elkövető számára. A legtöbb jogrendszerben azonban még a XIX. században sem sui generis bűncselekményként voltak büntethetőek, hanem utólagos bűnrészességgként kezelték őket. Így volt ez a magyar jogrendszerben is, ahol a bűnrészességet korábban osztályozták aszerint is, hogy megelőző, egyidejű vagy utólagos bűnrészességről van-e szó.⁵ E tekintetben az volt a fontos, hogy a bűncselekmény elkövetése előtt, alatt, vagy után nyújtott segítséget az elkövetéshez a részes. A magyar büntetőjogban azonban a kezdetektől ismert az orgazdaság és bűnpártoló fogalma is, melynek kapcsán a kétezres évek elejére, már töretlen bírói gyakorlat alakult ki azzal kapcsolatban, hogy az elkövetőt az alapcselekmény bűnsegédjeként mondta ki a bíróság bűnösnek, vagy orgazdaság, esetleg bűnpártolás elkövetésében.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: régi Btk.) hatályba lépését követően a BH 1986. 136. eseti döntés indokolásában már hivatkozta a bíróság, hogy a korábbi ítélezési gyakorlat a tényállásban szereplőhöz hasonló elkövetést még bűnrészesi magatartásnak minősítette volna.

Az ügyben az I. r. vádlott rendszeresen szállított nyerskávét a csomagoló vállalat gyáregységéhez, azonban a szállított kávéból folyamatosan eltulajdonította a zsákokból a gépkocsi karakterére kiszóródott kávé, amit összegyűjtött, majd – eredeti csomagolást szerezve – bezsákolta. A II. r. vádlott arra kérte – miután I. rendű vádlott egy ideje már folytatta ezt a tevékenységét – hogy adjon a részére nyerskávét. Ezért megállapodtak, hogy a szállítmányokból eltulajdonított nyerskávét a II. r. vádlott megvásárolja, ami meg is történt.

A bíróság döntésében hivatkozottak szerint: *”A Btk. nyomán kialakult ítélezési gyakorlattal a korábbi jogi értékelés meghaladottá vált. Ennek megfelelően az első fokú bíróság által megállapított tényállásra figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság a minősítést megváltoztatta, és a*

⁴ <https://ujbtk.hu/dr-ambrus-istvan-buntetojog-2021-a-penzmosas-ujrahangolt-tenyallasa-es-a-halapenz-kriminalizalasa/> (2024.06.30.)

⁵ Schnierer Aladár 1871. 79.

II. r. vádlott vagyona elleni cselekményét jelentős értékre, üzletszerűen és folytatólagosan elkövetett orgazdaság büntetvényének minősítette.” A kiforrott bírói gyakorlatot jól alátámasztja két eseti döntés is: a BH2010. 88. számú, amikor még a régi Btk.-t alkalmazta a bíróság és a BH 2016. 264. számú, melyben a jelenleg is hatályos a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. C. törvényt (továbbiakban: Btk.).

Mindkét jogesetben gépjárművek eltulajdonításában egyeztek meg a terheltek. Az egyik terhelt minden esetben fizikailag ugyan utólag közreműködött a lopott értékek biztosításában, elrejtésében, azonban a terhelt társakkal történt előzetes megegyezés miatt – ami biztatásként, szándékerősítőleg hathatott a tettesekre – szükséges volt mérlegelni a járulékos bűncselekmény helyett az alapcselekményben való bűnrészesség megállapíthatóságát.

Az első jogesetben a bíróság alaposan körbejárta, hogy a IV. rendű terheltnek a cselekvősége azért minősül részesi magatartásnak, mert a tettestársak kifejezetten az ő általa, a bűncselekmény elkövetését megelőzően kifejtettek miatt változtatták meg az eredeti szándékukat azzal kapcsolatban, hogy a mindannyiuk által ismert sértettől, a mindenki által tudott időpontban, melyik gépjárművet fogják eltulajdonítani.⁶ Az ismertetettek alapján megállapítható volt, hogy a IV. rendű vádlott nem csupán szándékerősítőleg hatott a tettestársaira, hanem animálisan előmozdította a többi vádlottnak a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó akaratelhatározását. Ezzel szemben a másik eseti döntésben a vádlottak általánosságban egyeztek meg Audi A6 típusú személygépjárművek eltulajdonításáról. A bűncselekményből származó vagyona biztosításában való közreműködésért a társának 600-800.000 forint körüli összeget ígért. A vádlottak egyetlen esetben sem állapodtak meg egyedileg meghatározott gépjármű eltulajdonításában, és a vádlott társ egyetlen esetben sem volt tisztában sem az elkövetés idejével, sem helyével, sem módjával, továbbá az eltulajdonított gépjármű pontos meghatározása sem történt meg. Önmagában nem elegendő annak ismerete, hogy a tettes bűncselekményeket szándékozik elkövetni, hanem a részesnek a konkrét elkövetés valamennyi körülményével tisztában kell lennie. A tettesnek a bűncselekmény elkövetése utáni időpontra ígért segítség, mint pszichikai bűnsegély csak az elkövetést megelőzően, illetve az elkövetés során fejthető ki. A bűnsegéd tudatának nem csupán a tettesi alapcselekmény tényállási elemeire kell kiterjednie, hanem arra is, hogy az ő magatartása alkalmas az alapcselekmény megvalósításának elősegítésére. Amikor az alapcselekményt elkövető tudja, hogy az orgazda minden esetben meg fogja vásárolni az általa eltulajdonított dolgokat, ez egyfajta biztatást jelenthet a további bűncselekmények elkövetésére és így módon a pszichikai bűnsegély jegyeit hordozza magában. Ha azonban az alapcselekmény konkrét elkövetési körülményeivel nincs tisztában, úgy az orgazdaság törvényi tényállási elemeit valósítja meg csupán, hiszen magatartásával nem ténylegesen az adott, jövőbeli bűncselekmény elkövetését mozdította elő, hiszen arról nincsenek pontos információi és így ahhoz kifejezetten szándékosan segítséget sem tud nyújtani.

⁶ Mészáros Ádám: Rablógyilkosság a várnegyedben, avagy a Mailáth-eset (<http://jog.sapientia.ro/hu/tudomanyos-elet/online-elerheto-kotet-az-első-bunugy-torteneti-konferencia-eloadasai>) (2024. 07.02.)

Jelenlegi gyakorlat a hazai bíróságokon

A pénzmosással kapcsolatban legutoljára megjelent BH 2023. 210. döntés elsőre tipikus „*money mule*” jellegű esetnek tűnik⁷⁸, mert az ügy alapja, hogy az I. rendű vádlott két másik vádlott társának a bankszámlaszámát bocsátotta az eljárás során ismeretlenül maradt társuk rendelkezésére. Ezekre a számlákra információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűncselekményéből származó pénzüsszegek érkeztek.

A tényállás szerint a III. rendű vádlott megegyezett az I. rendű vádlottal a bűncselekmény elkövetését megelőzően, hogy valamilyen pénzüsszeg érkezi fog a számlájára, amit fordítson a saját szükségleteire. Az alapcselekményből származó pénz megérkezésekor a III. rendű vádlott SMS üzenetet kapott, melyben szerepelt a sértett cég neve és az átutalás közleményeként „Casco és Áfa” volt megadva. A III. rendű vádlott azonban ennek ellenére a pénz egy részét elutalta, egy részben hitelét törlesztette, a fennmaradó összeget pedig kivette a bankfiókban és valamennyit elköltötte repülőjegyre.

A III. rendű vádlottat – aki ekkor az I. rendű vádlott házastársa volt – az elsőfokú bíróság pénzmosás büntette miatt mondta ki bűnösnek, melyet a másodfokú bíróság bűnpártolás büntettségére módosított. A Szegedi Ítéletábla, mint másodfokú bíróság indokolásának lényege szerint, mivel nincsen adat arra, hogy a III. rendű vádlott tudta volna előzetesen, hogy a bankszámláját az I. rendű vádlott bűncselekmény elkövetéséhez fogja felhasználni, ezért bűnpártolás megállapításának van helye, és a pénzmosást elleplezési cél hiányában nem lehet megállapítani.

A Kúria ezt követő állásfoglalásával maradéktalanul egyetérték, mely szerint, egyrészt itt az I. rendű vádlott cselekedett a III. rendű vádlott érdekében és nem fordítva, ráadásul az alapcselekmény kizárólag a III. rendű vádlott előnyszerzését célozta, melyről előzetesen meg is egyeztek. A pénzmosás orgazda jellegű elkövetési magatartását pedig megvalósítja önmagában a megszerzés is, ami megtörtént, hiszen a pénzt saját érdekében fel is használta. Továbbá a pénzmosás nem csupán speciális bűncselekmény a tárgyi bűnpártoláshoz képest, de a büntetési tételkeret sokkal súlyosabb, ezért specialitás hiányában is konzumálja azt. Itt megemlíteném, hogy Tóth Mihálynak a „*Járulékos bűncselekmények (a tárgyi bűnpártolás, az orgazdaság és a pénzmosás) elhatárolásának dilemmái*” című cikkében írtakkal egyetértve, a bíróságnak az orgazdaság, a pénzmosás és bűnpártolás elhatárolásakor már kidolgozott korábbi töretlen gyakorlata – miszerint a bűnpártoló az alapcselekményből nem részesülhet haszonban – erősen vitatható volt már akkor is, de mivel itt a bíróság nem ezen egyetlen ismérő alapján nem látta megállapíthatónak ezt a minősítést, így ezzel most nem foglalkozom külön.

A fő érdekesség azonban, amiért ez a jogeset megragadta a figyelmemet, az nem is a fent ismertetett, szintén fontos tények és érvek voltak, hanem az, hogy az eljárásban volt egy II. rendű vádlott is, aki a III. rendű vádlotthoz hasonlóan szintén rendelkezésre bocsátotta a bankszámláját. A II. rendű vádlott azonban nem sokkal az alapcselekmény elkövetése előtt

⁷ *Money mule* kifejezést a pénzfutárok közreműködésével végrehajtott pénzmosásokra használják, amely során az alapcselekmény elkövetői a beszervezett személyeket rábírják különböző pénzüsszegek fogadására, oly módon, hogy ehhez a pénzüsszeteknél bankszámlát kell nyitniuk vagy a meglévő számlájukat rendelkezésre bocsátani, és az onnan felvett összegeket ismeretlen megbízóiknak készpénzben át kell adni vagy tovább kell utalni meghatározott jutalék ellenében.

⁸ Mezei Kitti 2019. 166.

nyitotta meg a bankszámlát, és nem költhette el az oda érkezett teljes összeget a maga javára, hanem egy részét megtartva a többit ismeretlen személynek kellett továbbadnia. A bíróság a II. rendű vádlott tudattartamára is csak azt a következtetést tudta levonni, amit a III. rendű vádlott esetében. Eszerint tisztában kellett lennie azzal, hogy a bankszámláját nem legális célra, akár valamilyen vagyoni elleni bűncselekményhez is felhasználhatják. Mivel sem a II. rendű, sem a III. rendű vádlott nem állt jogviszonyban a sértett társasággal, így már a pénzek felvételekor tudomással rendelkeztek arról, hogy jogtalanul járnak el. A bíróság a II. rendű vádlottat ezek alapján – az I. rendű vádlottal egyezően – bűnsegédként, információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás büntetében mondta ki bűnösnek.

Már csak azért is fontosnak tartom ezt, mert egy korábbi, a BH 2021. 278. számú döntés éppen azt állapította meg hogy, – és itt az alapcselekményben való részesség kérdése fel sem merült, csupán a vitás kérdés a szándékos vagy gondatlan elkövetés elhatárolása volt – „[A]mennyiben a terhelt saját valós szándék nélkül, jövőbeli, tisztázatlan eredetű és kifejezetten eltitkolandó pénzeszközök fogadására nyit számlát azzal, hogy az érkező összegeket készpénzben kell felvennie és az ismeretlen megbízó részére átadnia, akkor ilyen ismérvek mellett maga a számlanyitás alkalmas az arra érkező pénz eredetének leplezésére, a megbízó személy névtelenségének megőrzésére; a cselekmény célja éppen ez volt. Ezért ilyen esetben a terhelt a pénzmosás szándékos alakzatát valósítja meg.”⁹ Mint látható volt a tényállásból, jelen esetben épp ezek a körülmények álltak fenn, ráadásul itt is ismeretlenül maradt az az elkövető társ az eljárás során, aki tettesként követte el az alapcselekményt és akinek az egész az érdekében állt.

Alapcselekményben bűnsegéd vagy pénzmosás tette?

Nézzük meg először azoknak a bíróságoknak a döntéseit, akik az előbbi mellett tették le a voksukat, mivel indokolták azt.

A Szegedi Ítéletábla Bf.II/336/2019/7. számú ítéletében csak amiatt állapította meg az alapcselekményben bűnsegédként történő elkövetést, mert álláspontja szerint a pénzmosásról csak utólagos magatartás esetén lehet szó, így elvileg kizárt olyan esetekben, amikor bármilyen magatartást tanúsít valaki az alapcselekményben. Kizárt, emiatt például olyan bankszámla rendelkezésre bocsátása esetén, melyre közvetlenül érkezik meg az alapcselekményből származó elkövetési érték vagy okozott kár. Mindezt a Kúria a Bt.III.1447/2018/12. számú döntésében is megerősítette. Az érvelés lényege szerint ennél az álláspontnál az volt az irányadó, hogy egyrészt magának a megtévesztésnek a részét képezi ilyenkor a rendelkezésre bocsátott bankszámla, másrészt az elkövetők a számlaszám nélkül hozzá sem tudnának jutni a – jelen ügyben csalás útján – megszerzett vagyonhoz, ezért minősítették úgy, hogy a bankszámlát biztosító személy az alapcselekmény bűnsegédje.

Ugyanerre a következtetésre jutott a Szegedi Ítéletábla a 216/2022/15. számú ítéletében, melyben kifejtette: nem lehet utólagos bűncselekményként értékelni egy előzetes,

⁹ BH 2021. 278.

bűnös segítségnyújtást. Továbbá kifejtette azt is, hogy a „*vádlottak tudattartama kiterjedt arra, hogy az általuk nyitott bankszámlákat a tettesi alapcselekmény előtt (csalás) vagy után (pénzmosás) is felhasználhatják. Nem merült fel arra adat, hogy a vádlottak tudatában az merült volna fel, hogy a bűnös segítségnyújtásuk csakis utólagos közreműködés lehet, ezért a ténylegesen is előzetes segítségnyújtást megvalósító cselekményük kifejtésekor a szándékuk legalább eshetőlegesen kiterjedt az alapbűncselekmény elkövetéséhez való segítségnyújtásra.*”¹⁰ A bíróság érvelése szerint annak sem volt jelentősége, milyen vagyoni elleni bűncselekmény történik, mert ezek egyébként hasonló jellegűek is, sőt – ezen indoklás szerint – azt sem lényeges tudniuk a bűncselekményeknek, hogy mikor, hol, milyen eszközzel, vagy milyen összecszerúségre történik az elkövetés. Ez az érvelés így gyakorlatilag objektív felelősséget alapozna meg mindenkivel szemben, aki – mint jelen esetben – bankszámlát bocsát rendelkezésre.

A Szegedi Ítéltábla több határozatában is¹¹ arra a megállapításra jutott, hogy eshetőleges szándék következtében az elkövetők cselekménye az alapcselekményhez kapcsolódik, azt elősegíti és időben megelőzőek is, ezért ilyen esetben bűncselekményként kell felelősségre vonni a tetteseket. Ez a gyakorlat a Kúria Bfv.I.830/2017/16. számú határozatában és a Kúria Bt.III.1447/2018/12. számú döntéseiben írt gyakorlattal is megegyezik. Az ítéltábla azonban az egyik ítéletének indoklásában megjegyezte azt is, hogy önmagában egy bankszámlának kívülálló személy rendelkezésére bocsátásából még akkor sem lehet feltétlenül a vagyoni elleni alapcselekményhez nyújtott segítségre kiterjedő tudattartalomra következtetni, ha a számlatulajdonos tud a számlán jóváírt összeg bűnös eredetéről, és amennyiben nem áll rendelkezésre olyan bizonyíték, amelyből arra lehetne következtetni, hogy a vádlott a cselekményének kifejtésekor tisztában lett volna az alapcselekmény részleteivel, nincs helye a cselekmény bűncselekménykénti elkövetői minősítésének, ellenben pénzmosás büntetettét kell megállapítani.¹² Ez az állítás – amely az én álláspontom szerint is helytálló és követendő lenne – pedig épp az ellenkezője annak, amit a bíróság a korábban részletesen ismertetett 216/2022/15. számú ítéletének indoklásában levezetett.

Felmerülő problémák a fentiek alapján

Az országosnak a pénzmosás tényállásába történt beolvadása óta – ami a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény nyomán, 2021. január 1. napjával történt meg¹³ – az egységes bírói döntések helyett teljes bizonytalanságot lehet látni a joggyakorlatban. A fő problémát többnyire az jelenti – ahogy az ismertetett büntetőügyekből is kiderül –, hogy nem csupán pszichikai, hanem (látszólagos) fizikai bűncselekményi magatartást tanúsítanak az elkövetők, és a jogalkalmazás sok esetben azzal a kérdéssel nem tud mit kezdeni, hogy „*megvalósítható-e előzetesen utólagos bűnkapcsolati cselekmény*”. Pedig a törvénykönyv nem tesz különbséget a pszichikai és fizikai bűncselekmény

¹⁰ Szegedi Ítéltábla a 216/2022/15. számú döntés

¹¹ Lásd Bf.II.608/2018/12., Bf.II.304/2020/6., Bf.II.353/2019/24., Bf.II.336/2019/7. számú határozatok

¹² Szegedi Ítéltábla Bf.II.124/2022/16. számú és Bf.I.68/2021/6. számú döntések

¹³ <https://ujbtk.hu/prof-dr-gal-istvan-laszlo-a-penzmosas-uj-magyar-szabalyozasa-2021-toi/> (2024.07.02.)

között, így álláspontom szerint nem lenne akadálya a korábban kikristályosodott joggyakorlat továbbfolytatásának napjainkban elkövetett bűncselekmények kapcsán sem.

A fent hivatkozott egyik indokolásban a bíróság elintézte a kérdést annyival, hogy a vagyon elleni bűncselekmények mind hasonlóak és ezért az eshetőleges szándéka kiterjedt arra az elkövetőnek, hogy a bankszámlája rendelkezésre bocsátásával valamilyen vagyon elleni bűncselekményhez fog segítséget nyújtani. Jogosan merül fel azonban a kérdés: mi van, ha nem vagyon elleni bűncselekményt követnek el, akiknek szükségük volt a bankszámlájára? Bár a bíróság megelőlegezte ezt a felvetést, hogy biztosan vagyon elleni bűncselekményről van szó, de valójában a korrupciós bűncselekményektől az embercsempészetten át, egy bűnszervezetben elkövetett költségvetési csalásból származó vagyonig, igazából bármilyen összeg érkezhett volna a számlára. Ilyen esetekben is vajon erre a megállapításra jutott volna a bíróság?

A nagyon régóta kiforrott jogelvek alapján „*a bűnsegéd tudatának át kell fognia azt a szándékos bűncselekményt, amihez segítséget kíván nyújtani, vagyis tudnia kell, mit akar a tettes.*”¹⁴ Továbbá még azt is tudnia kell, hogy a saját tevékenysége milyen hatással van a tettesi magatartásra és ezzel előmozdítja a tettesi alapcselekmény végrehajtását.

A Btk. 20. § (1) bekezdése alapján: „*Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott.*” Ezért, ha az alapcselekmény tettese(i) nem avatják be azokba a részletekbe, hogy pontosan milyen bűncselekmény elkövetéséhez kívánják felhasználni – jelen esetben – az elkövető bankszámláját, akkor a bűnsegédi magatartás elkövetésének megállapítása – álláspontom szerint – mindenképpen kizárt. Sok esetben sejthető, hogy az elkövető valószínűleg tudott arról, milyen cselekményből származott a vagyon, amelyet megszerzett a bankszámláján, mint pl. a BH 2023. 210. eseti döntésben az I. és a III. rendű vádlottak között, akik házastársak voltak. Azonban ilyen esetekben is figyelemmel kell lennünk a Be. 7. § (4) bekezdésében foglalt alapelvre, miszerint: „*A kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére.*” A bíróság ezért, – álláspontom szerint is – helytállóan jutott arra a következtetésre, hogy minden gyanúnk ellenére is, csak pénzmosásban lehet megállapítani a bűnösségét a III. rendű vádlottnak.

Ha elfogadnánk azt a korábban már hivatkozott bírósági indokolást, mely automatikusan megelőlegezte az eshetőleges szándékot az alapcselekmény elkövetésében való közreműködésre, akkor ez akár azt a szélsőséges esetet is eredményezhetné, hogy az elkövető az 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő pénzmosás helyett, bűnszervezetben elkövetett, különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalásnak lehetne a bűnsegédje, akinek a bankszámlájára akár csak egy töredéke is érkezik az összegnek, és ez már jóval súlyosabban minősül. Itt vetném fel azt a kérdést is, milyen összegről tudná megállapítani a bíróság, hogy a bűnsegéd előre láthatta, hogy az érkező fog, és ebbe belenyugodva hagyta, hogy rendelkezzenek a bankszámlájával, és még inkább kérdéses ennek a bizonyíthatósága.

A pénzmosás elkövetése esetén is csak olyan összeg tekintetében lehet vizsgálni a felelősségét, amely ténylegesen megérkezett a bankszámlára. Érdekes lehet azonban azon is elgondolkozni, hogy azokban az esetekben, ahol a „*money mule*”-ok miután megnyitják számlájukat és átadják az elkövetőknek a számlaszámot, de semmilyen rendelkezési jogot és

¹⁴ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Geller Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál 2006. 194.

hozzáférést nem kapnak a bankszámlájukhoz, és ha van is bankkártya, azt is más személy tartja birtokában, akkor ők ténylegesen milyen összegű pénzmosás miatt lesznek felelősségre vonhatóak, főleg, ha nem egy alkalommal, hanem esetleg évekig élnek vissza a számlájukkal.

Így véleményem szerint az alapcselekményből származó, a számlára érkező összeg tekintetében sem mehetünk el ezért a minőségi és mennyiségi túllépés vizsgálata mellett a terhelt részéről, tehát itt is szükséges a bűnsegédnek tisztában lennie azzal, hogy pontosan mihez is nyújtott segítséget. A bírói gyakorlat ezzel kapcsolatban is megosztó volt a teljes járulékos és hiperjárulékoság között ingadozva.¹⁵

Miért is nem mindegy, hogy az alapcselekményben bűnsegédként vagy pénzmosás büntetében ítélik-e el az elkövetőt? Két nagyon fontos oka is van annak, hogy egységessé kell válnia a bírói gyakorlatnak. A BH 2023. 210. döntésben is jól látható a különbség: ha ebben az esetben a III. rendű vádlottat a II. rendű vádlottal megegyezően az alapcselekményben ítélték volna el bűnsegédként, akkor az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás büntetése büntetési tétele 3 évig terjedő szabadságvesztés, míg a pénzmosás büntette 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ez azt vonhatja maga után, hogy elkövetőknek jobban megérheti olyan tartalmú vallomást tenni, hogy előzetesen tudtak arról, hogy az elkövető társak közvetlenül az ő bankszámlájukat használják fel a tévedésbe ejtéshez. Ha ez nem így történne, bizonyos értékhatár alatt, illetve minősítő körülmények hiánya esetén a vagyon elleni bűncselekmény részeseként jóval kisebb büntetési tétellel nézhet szembe ez a személy, mint pénzmosás elkövetőjeként.

A másik kardinális különbség a vagyonek Kobzás kapcsán merül fel, hiszen pénzmosás esetén megfordul a bizonyítási teher. Ha az alapcselekmény olyan bűncselekmény, amelyhez nem kapcsolódik kiterjesztett vagyonek Kobzás, szintén jobban megéri az alapcselekmény elkövetésében is részt vállalni. Különböztet meg történhet az a szélsőséges eset, hogy az alapcselekmény elkövetőivel szemben – mivel nem bizonyítható mennyivel gazdagodtak és már nincsen meg a vagyon – nem történik vagyonek Kobzás, míg annál aki életében egyetlen egyszer rendelkezésre bocsátja pár ezer forintért a bankszámláját, hogy arra valamilyen nem legális célból érkezzen összeg, neki kell bizonyítania, hogy a büntetőeljárás megindítását megelőző öt évben szerzett vagyona legális forrásból származik, ha a vagyon, illetve az elkövető életvitele az igazolható jövedelmi viszonyaihoz, személyi körülményeihez képest különösen aránytalan.

A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztásának legújabb gyakorlata

A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása szintén járulékos bűncselekmény, mellyel kapcsolatban most csak a legfrissebb bírói döntéseket, köztük a BH 2023. 266. számú eseti döntést vizsgáltam. Az ügyben a bankfiók vezetőjét felmentették végül, azonban a jogeset kapcsán több fontos megállapítást is tett a bíróság, így azt is, melyek azok a

¹⁵ Mészáros Ádám 2007. 73.

minimumkövetelmények amelyek megléte esetén megállapítható a bűncselekmény. Ezek közül a leglényegesebb, hogy a felmerült ténynek, adatnak vagy körülménynek olyannak kell lennie, amelyből okszerű következtetés vonható le a pénzmosásra. Továbbá ezt az elkövető tudatának át is kell fognia és ennek ellenére, önhibájából kell elmulasztania a bejelentési kötelezettségét.

A bíróság az indokolásában kifejtette, hogy a bejelentési kötelezettséget minden esetben megelőzi a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvényben (a továbbiakban: régi Pmt.) meghatározott ügyfél-átvilágítási kötelezettség, és az utóbbinak az akár szándékos elmulasztása sem eredményezi szükségszerűen a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatti felelősségre vonást.

Felmerülhet azonban a kérdés, hogy amennyiben az ügyfél-átvilágítási kötelezettséghez tartozó intézkedések szándékos elmulasztásával párhuzamosan nem lehet megállapítani, illetve nem lehet arra következtetni, hogy a bejelentési kötelezettség elmulasztása is emiatt szándékos volt, akkor egyáltalán el lehet-e követni a cselekményt, vagy ez örökös mentségül szolgálhat a szolgáltató vezetőjének, vagy foglalkoztatottjának, segítő családtagjának. Hiszen a régi Pmt. és az új Pmt. is előírja, hogy amennyiben pénzmosásra utaló tény, adat, körülmény merül fel, akkor minden esetben ismételt le kell folytatni az ügyfél-átvilágítást is, amit ha szándékosan elmulaszt a szolgáltató, akkor joggal merülhet fel a kérdés, mi ennek az oka?

Ha megtenné, akkor jó esetben az elvégzését követően már biztonsággal lehetne azt mondani, hogy okszerű következtetés vonható le arra, hogy a felmerült körülmények olyanok, amelyek alapján bejelentési kötelezettség terheli. Ha viszont az az eset forog fenn, hogy a szolgáltató vezetője, foglalkoztatottja, segítő családtagja magának az alapcselekménynek vagy pénzmosásnak is a tettese vagy részese, akkor a bejelentési kötelezettségének teljesítése – amennyiben szándékos elkövetésről beszélünk –, gyakorlatilag önfeljelentés lenne, ami nyilván nem várható el, így ez esetben büntetlen utócsselekmény kell, hogy maradjon. Ha van olyan adat, tény, körülmény, amely gyanús lehet és emiatt indokolt lehet amúgy is az ismételt ügyfél-átvilágítás, vagy fokozott ügyfél-átvilágítás elvégzése, de nem végzi el azt az illetékes személy, akkor minimum belenyugszik, hogy ennek az lehet a következménye, hogy olyan információ felett siklik el, amelyből már lehetséges, hogy „okszerű következtetést” tudna levonni pénzmosás elkövetésének gyanújára.

Érdeemes elméleti síkon megvizsgálni azt a kérdést is, hogy miután a bejelentési kötelezettség elmulasztása szándékos bűncselekmény, ezért nyilvánvalóan az elkövető előre látja magatartásának lehetséges következményeit és azokat vagy kívánja is, vagy azokba belenyugszik. Azonban ha az elkövető előre látja a magatartásának – így a bejelentési kötelezettsége elmulasztásának – lehetséges következményeit, miszerint például őt mint szolgáltatót pénzmosásra vehetik igénybe, amelyre a bejelentése nélkül nem tudni valaha fény fog-e derülni, akkor ez esetben felmerülhet, hogy a bejelentési kötelezettsége szándékos elmulasztásával, egyúttal szándékosan, de minden esetben minimum gondatlanul segítséget nyújt a pénzmosás elkövetőinek. Az indokolások szerint a bíróságok ezt több esetben vizsgálták is, úgy vélem, szükségesen.¹⁶

¹⁶ Ld: BH 2023. 266. számú döntés és Szombathelyi Törvényszék B.4/2016/27. számú döntés

A tárgyalt jogesetben az indokolás kitért arra, hogy a banknak a felügyeleti szerve által jóváhagyott belső szabályzata ugyan rengeteg esetet sorolt fel, amelyek a pénzmosás gyanúját kelthetik, de a belső szabályzatnak nem volt kötelező eleme azon adatok, tények és körülmények megjelölése, amelyek bekövetkezése esetén a bejelentési kötelezettség automatikusan fennáll. Álláspontom szerint ez ellentmondás az indokolásban, hiszen ha fel van sorolva olyan esetkör, ami utalhat a gyanúra, akkor ebből már okszerű következtetést kellene levonnia a szolgáltatónak, hogy ilyen alkalommal bejelentési kötelezettsége is van. Azonban jelen ügyben a Kúria azért sem dönthetett másképpen, mint a bankfiók-vezető felmentésének helybenhagyása mellett, mert a tényállás, amit felülbírált, nem tartalmazott olyan lényegi információt, amely arra utalt, hogy az elkövető tudott arról, hogy a felmerült adatok pénzmosásra utaltak és ennek ellenére önhibájából nem tette meg a bejelentést. Az indokolásból kiderült, hogy a tényállás, amit felülvizsgálhatott, az alábbi megállapítást tartalmazta csupán: „... a XII. rendű vádlott elmulasztotta a bejelentési kötelezettségét annak ellenére, hogy ezen körülmények alapján észlelnie kellett volna a pénzmosás gyanúját és azt jelentenie kellett volna.” A megfogalmazásból csupán az tűnik ki, hogy a XII. rendű vádlott a cselekményei lehetséges következményeit azért nem látta előre, mert a tőle elvárható figyelmet és körültekintést elmulasztotta. Ez a gondatlanság – ráadásul csak enyhébbik – formájának megállapítására adhatna alapot, ami azonban nem büntethető a bejelentési kötelezettség elmulasztása esetén.

Ugyanakkor a bíróság a fenti döntés kapcsán – álláspontom szerint is helyesen – megállapította azt is, hogy: „Azoknak a pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adatoknak, tényeknek és körülményeknek, amelyek alapján a bejelentési kötelezettség objektív kritériumát meg lehetne állapítani nincs jogszabályi meghatározása. Így ilyennek tekinthető akár a szokásos vagy annak tűnő banki tranzakció is.”¹⁷ Nincsen taxatív felsorolása a jogszabályokban azoknak az adatoknak, tényeknek és körülményeknek, amelyek alapján a pénzmosás gyanúja mindenképpen fennáll, és amelyek alapján a bejelentési kötelezettséget minden esetben teljesen objektív kritériumok alapján meg lehetne állapítani. Mivel minden szolgáltató más és minden eset egyedi, ezért azt gondolom, a taxatív felsorolás semmiképpen nem is lenne előnyös. Jelen büntetőügyben sem egy-egy tranzakció alapján lett volna elvárható szolgáltatótól, hogy észlelje a bejelentési kötelezettségét, hanem több olyan körülményből együttesen, amelyek magasabb kockázatot rejtettek magukban a szokatlanságuk miatt.

Egy másik büntetőügyben, melyben Bfv.25/2018/5. számon született jogerős döntés, már hiába védekezett azzal az ügyvéd mint szolgáltató, hogy legfeljebb gondatlanság róható a terhére, mert a letéti számlájára befizetett összegek esetén elhitte, hogy a korábbi összegekhez hasonlóan a cselekmény tárgyát képező összegnek az eredete is igazolt, és csupán mulasztott, hogy nem járt alaposabban utána a pénz származási körülményeinek. A régi Pmt. alapján is, az ügyvéd vádlottat ügyfél-átvilágítási és bejelentési kötelezettség terhelte az ingatlan-eladás előkészítésével és végrehajtásával összefüggésben végzett ügyvédi tevékenysége miatt. A Magyar Ügyvédi Kamara az egyéni ügyvédek és egyszemélyes irodák részére kiadott egy „Egységes szabályzatot”, ami a bűncselekmény elkövetésének idején már hatályban volt. A szabályzat a pénzmosásra utaló adatok, tények, körülmények megállapításakor figyelembe

¹⁷ BH 2023. 266. számú döntés

veendő szempontok között több olyat is tartalmazott, amely jelen ügyben előfordult, mint például az, ha az ingatlan adásvételekor az eladó vagy a vevő elfogadható magyarázat nélkül ragaszkodik a készpénzfizetéshez, továbbá a letéttel kapcsolatosan az, ha a letétet készpénzben helyezik el, amennyiben azt nem bankszámláról vették fel, vagy ha az ügyvéd a letétkezelési szabályzat tiltása ellenére a letétet nem konkrét, hanem általánosan megfogalmazott céllal fogadja el. A bíróság indokolása szerint, mivel megállapítható volt a Magyar Ügyvédi Kamara *Egységes szabályzatában* megjelölt körülmények fennállása, az ügyvéd nem hivatkozhat alappal gondatlanságra, köteles a bejelentési kötelezettségét teljesíteni, még akkor is, ha arról később kiderül, hogy alaptalan volt. A korábban ismertetett, pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása miatti büntetőügyben képviselt bírósági érveléssel szemben a jelen ügyben megfogalmazott állásponttal maradéktalanul egyetérttek. Eszerint az az ügyvéd eljárásában az ügyvédek részére kiadott, *Egységes szabályzatban* írt, pénzmosásra különösen utaló szempontok, körülmények merültek fel, így azzal, hogy az elkövető ennek ellenére elmulasztotta a törvényben előírt bejelentési kötelezettségének haladéktalan teljesítését, és a megállapított körülmények mellett belenyugodott cselekményének, mulasztásának következményeibe, kimerítette a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása törvényi tényállását.

A Szombathelyi Törvényszék B.4/2016/27. számú döntésében egy pénzváltással is foglalkozó utazási iroda vezetőjét és alkalmazottait ítélte el részben gondatlan pénzmosás vétsége miatt, részben bejelentési kötelezettség elmulasztásának vétsége miatt. A bíróság indokolásában rámutatott, hogy a pénzmosással kapcsolatban mindannyian részt vettek oktatáson, így a belső szabályozók megismerése munkaköri kötelezettségük volt, melynek nem tudására nem hivatkozhattak alappal. Ha betartják a belső előírásokat és háttér-jogszabályokat, abban az esetben az alapcselekmény elkövetőjének tranzakcióit szokatlanoknak kellett volna nyilvánítaniuk, azonban a szabályzatok be nem tartása miatt a pénzek eredetéről gondatlanságból nem tudtak és azzal kiegészítő pénzügyi tevékenységet, pénzváltást végeztek. Az utazási iroda vezetői tekintetében pedig megállapítható volt, hogy önhibából mulasztották el a bejelentést, hiszen önálló jogosultságuk és kötelezettségük volt a szokatlan tranzakciók bejelentésére, amit szándékosan nem tettek meg.

Ez a bírósági döntés is azt erősítette meg, hogy bár az ügyfél-átvilágítási kötelezettség megelőzi a bejelentési kötelezettséget, azonban e szolgáltatók munkaköri kötelezettsége, hogy ismerjék azokat a körülményeket, amelyek alapján felmerül a pénzmosás gyanújára utaló adat, tény, körülmény. Ezért álláspontom szerint sem hivatkozhatnak alappal arra, hogy egy esetleges ismételt ügyfél-átvilágítási kötelezettség elvégzése nélkül mégsem tudtak erre bizonyossággal következtetni, ami viszont – mint korábban tárgyaltam – hasonló eseteknél szintén kötelező.

Összegzés

Az ismertetett esetek jól rávilágítanak arra, milyen bizonytalanságok vannak a gyakorlatban, mind a pénzmosással kapcsolatos bűncselekmények, mind a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása megítélésében. Az orgazdaság és az alapcselekmény

bűnsegédjeként történő felelősségre vonás kapcsán ismertetett korábbi bírói gyakorlat következetes alkalmazása alkalmas lehet a jelenlegi bizonytalanság megszüntetésére. A bejelentési kötelezettség elmulasztása kapcsán fontosnak tartom, hogy bár szükséges vizsgálni, hogy az elkövető tudattartama vajon azért nem terjedt ki arra, hogy bejelentési kötelezettsége van, mert az elmaradt ügyfél-átvilágítás miatt erre valóban nem tudott alappal következtetést levonni, vagy felmerült benne, de magát az ügyfél-átvilágítási kötelezettségét is szándékosan mulasztotta el, minimum belenyugodva abba, hogy ezzel a pénzmosás kockázatának teszi ki a szolgáltatót.

Felhasznált irodalom

Angyal Pál: *A Magyar Büntetőjog Kézikönyve 13. Sikkasztás, jogtalan elsajátítás, orgazdaság és bűnpártolás*. Budapest Attila Nyomda Részvénytársaság 1936.

Ambrus István: Büntetőjog 2021 – a pénzmosás újrahangolt tényállása és a hálapénz kriminalizálása. Ujbtkt.hu, 2021. március 31. <https://ujbtkt.hu/dr-ambrus-istvan-buntetojog-2021-a-penzmosas-ujrahangolt-tenyallasa-es-a-halapenz-kriminalizalasa/>

Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: *Büntetőjog. Általános Rész*. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2006.

Belovics Ervin: *A bűnpártolás járulékoságának dogmatikai problémái*. Magyar Jog, 2012/2.

Gál István László: *A pénzmosás új magyar szabályozása 2021-től*. Ujbtkt.hu, 2021. október 25. <https://ujbtkt.hu/prof-dr-gal-istvan-laszlo-a-penzmosas-uj-magyar-szabalyozasa-2021-to/>

Mészáros Ádám: *Adalékok a részesség járulékoságának tanához*. Kriminológiai Tanulmányok 44., Budapest 2007.

Mészáros Ádám: *A részesség járulékoságának és a részesek büntetésének törvényi szabályozásáról de lege ferenda*. Büntetőjogi Kodifikáció 4. szám, 2003.

Mezei Kitti: *A pénzmosás a gyakorlatban, különös tekintettel a saját pénzmosásra és az ún. „Money Mule” jelenségre*. Kriminológiai Közlemények 79., 2019.

Petrus C. Van Duyne, Jackie H. Harvey, Liliya Y. Gelemrova: *The Critical Handbook of money laundering policy, analysis and myths; Springer Nature Limited, London, 2018*. DOI: <https://doi.org/10.1057/978-1-137-52398-3>

Schnierer Aladár: *A bűnrészesség tana*. Jog- és államtudományi folyóirat 1. évfolyam, 1. szám, 1871.

Tóth Mihály: *Járatékos bűncselekmények (a tárgyi bűnpártolás, az orgazdaság és a pénzmosás) elhatárolásának dilemmái*. Magyar Jog 1997/9.

**PROBLEMS OF MONEY LAUNDERING AND FAILURE TO COMPLY WITH THE
OBLIGATION TO REPORT MONEY LAUNDERING - IN THE LIGHT OF RECENT
DECISIONS OF THE HUNGARIAN JUDICIARY**

In this article, I will deal first of all with the problem, which has arisen in practice, of the cases in which someone should be found guilty of being an accomplice to the basic offence or money laundering or even as a harboring criminal. In the majority of cases, the problem for the courts was that the money from the underlying offence was paid directly into the bank account of a person who could not be shown to have known about the underlying offence. The reason given by the judicial councils that have found aiding and abetting in such cases is that the perpetrator must have had the probable intention of using the bank accounts to commit a crime against property. Furthermore, in their view, a prior post-criminal act could not be committed. On the other hand, however, no one can be punished for a fact that he did not know about at the time of the crime, and facts that cannot be proven beyond reasonable doubt cannot be held against the perpetrator in the Hungarian legal system. In my opinion, the correct position is that if it cannot be proved that the person providing the bank account actually knew in detail what basic act the account was being used for, then he can only be held liable for money laundering. In the article, I also discuss judicial practice in relation to non-reporting of money laundering. In the most recent case decision No. 2023.266, the court held that in order to establish the existence of money laundering, it is necessary to draw a reasonable inference from the facts, data or circumstances that indicate money laundering, following which the perpetrator, through his own fault, intentionally fails to comply with his obligation to report. The explanatory memorandum pointed out that the customer due diligence obligation always precedes the obligation to notify, and that failure to do so does not constitute a failure to notify. Also very important is the court's finding that since there is no statutory taxonomy of what can constitute data, facts or circumstances indicative of money laundering, even ordinary banking transactions can be considered as such, and therefore cannot be exempted from criminal liability on this basis.